

UN TREBALL EN XARXA. LA COORDINACIÓ DEL PROFESSORAT DE L'ETAPA 0-6

Francesca Garcia Latorre

Mestra i llicenciada en pedagogia

Servei educatiu Nou Barris. Directora del CRP

RESUMEN

La escuela sea cual sea el nivel educativo que atiende, debe garantizar que tanto las propuestas educativas, como las programaciones y las adecuaciones curriculares, tengan en cuenta el desarrollo madurativo de los niños, para que se garantice la educación como un proceso continuo durante toda la escolarización. La coordinación del profesorado de los dos ciclos de educación infantil permite compartir aspectos metodológicos, criterios de actuación, recursos, normativas, dificultades, que ayudan a mejorar la práctica educativa.

ABSTRACT

Whatever the level of education attending, the school must ensure that the educational proposals, the programming and the curricular adjustments take into account the maturative development of the child to ensure education as a continued process throughout the schooling years. The teaching coordination of the two kindergarten cycles allows professionals to share methodological issues, performance criteria, resources, regulations and difficulties in order to help improve the educational practice

INTRODUCCIÓ

L'escola, sigui quin sigui el nivell educatiu que atén, ha de garantir que tant les propostes educatives, com les programacions i les adequacions curriculars, tinguin en compte el desenvolupament maduratiu dels infants, per tal que es garanteixi l'educació com un procés continu durant tota l'escolarització.

El fet que l'etapa d'educació infantil estigui dividida en dos cicles, l'escola bressol i el parvulari, no significa que hi hagi d'haver un trencament quan arriba el moment en què els infants de tres anys han de passar d'un cicle a l'altre. Val la pena, doncs, pensar com es pot realitzar aquest canvi sense sotrats, tant per als nens i nenes com per a les famílies, atès que el desenvolupament dels infants és un procés continu, encara que en cada cicle es facin propostes educatives diferenciades.

A l'escola bressol, per exemple, es defineix un entorn en què l'organització interna permet una flexibilització dels espais i els temps, que pot donar una resposta més adequada a les necessitats familiars, i per tant les relacions amb les famílies són molt intenses. El pas al parvulari comporta uns canvis respecte al cicle anterior, i els grups passen a ser més nombrosos, els espais més compartits, les estructures organitzatives no permeten tanta flexibilitat, i no obstant això, s'ha de mantenir la funció de suport i cooperació amb les famílies ja que no hem d'oblidar que a l'escola aquestes troben recursos i elements que els ajuden en la seva tasca educativa. Perquè això passi, doncs, cal que des de l'escola bressol es conegui la tipologia dels parvularis en què aquests infants es trobaran, els mestres que hi treballen i les experiències que s'hi duen a terme; i alhora, des dels parvularis s'ha de conèixer també la tasca de les escoles bressol.

Però sovint el que passa és que hi ha desconeixement i manca d'informació entre les dues institucions, i només en alguns casos en què l'escola bressol i el parvulari s'ubiquen en un mateix edifici, s'han iniciat activitats conjuntes que faciliten aquest coneixement mutu i l'intercanvi d'experiències (participació en festes populars,

visites a les aules, organització d'alguna activitat conjunta com ara representacions teatrals, concerts, etc.).

En aquest sentit, ja fa uns anys que des del Servei Educatiu ens vam plantejar organitzar uns seminaris en el marc del Pla de Formació de Zona, per impulsar la coordinació entre professorat d'educació infantil i generar un canvi cap a la millora d'aquestes relacions.

PUNT DE PARTIDA I OBJECTIUS

Nou Barris és un districte molt ampli format per 13 barris amb un gran nombre d'escoles bressol i de centres d'infantil i primària tant públics com concertats. És una zona on hi ha moltes xarxes de relacions entre entitats i entre agents educatius que hi actuen, i aquestes escoles sovint participen plegades en activitats i projectes que es desenvolupen en el territori o es reuneixen per plantejar demandes comunes.

El curs 2004-05, però, ens vam proposar fer un pas més i crear un espai on es pogués reflexionar i analitzar com es dissenyen els contextos d'aprenentatge a les aules d'aquestes escoles bressol i parvularis. Es tractava de conèixer i tractar conjuntament temes relacionats amb el treball intern a les escoles que tenen més a veure amb el que són les línies pedagògiques de cada una d'elles, i compartir aspectes didàctics com programacions, metodologies, recursos, etc. per tal de garantir la continuïtat d'un cicle a l'altre en el procés d'aprenentatge de l'alumnat.

Els objectius que inicialment ens vàrem plantejar eren:

- Potenciar que el professorat dels diferents cicles d'educació infantil es coneguin per poder crear i consolidar formes de coordinació i cooperació entre ells/es.
- Afavorir l'establiment de canals de comunicació entre els centres que permetin un traspàs de la informació de l'alumnat de forma àgil, de manera que el pas d'un cicle a l'altre es realitzi amb una continuïtat educativa, sense que els infants i les famílies percebin un trencament.

- Conèixer l'organització i la distribució dels espais dels diferents centres, així com les experiències que es realitzen, per poder establir vincles que garanteixin aquesta continuïtat entre etapes.
- Reflexionar conjuntament sobre l'acció educativa, analitzant les propostes d'activitats, els centres d'interès, els projectes, etc. que es proposen en els diferents cicles.
- Compartir informació i trobar respostes educatives que millorin la relació família – escola.
- Posar en comú estratègies metodològiques d'organització d'aula, d'agrupament d'alumnat, d'horaris, de distribució de recursos materials i humans i compartir els instruments utilitzats per a l'observació, les entrevistes, els informes, etc.

En definitiva, es tractava de compartir l'acció educativa de cada cicle i establir criteris educatius comuns, que contribuïssin a crear línies pedagògiques de continuïtat en l'etapa educativa 0-6 respectant sempre les peculiaritats dels centres.

Aquestes trobades s'han consolidat al llarg de cinc anys i s'ha incrementant la participació de professorat i de centres públics i concertats. I s'han treballat diferents temes com els conflictes, les emocions, el paper del mestre/a i del educador/a o la relació amb les famílies.

UN EXEMPLE. EL TREBALL REALITZAT AL LLARG D'UN CURS EN EL MARC DEL SEMINARI DE COORDINACIÓ DE PROFESSORAT 0-6 SOBRE "FAMÍLIA - ESCOLA".

El primer seminari va estar dedicat al tema de les relacions família-escola. Les persones participants van coincidir en la importància de saber quin és el context familiar dels infants que comencen l'escola, ja que aquest els informa d'un conjunt d'experiències que s'han de tenir en compte per conèixer el nivell de desenvolupament de cada infant.

A l'escola bressol, l'infant i la família afronten per primer cop l'entrada en una institució educativa, i quan passen al parvulari de vegades ho viuen com un trencament. És per aquest motiu que es va acordar que el primer tema per treballar conjuntament seria "la relació família - escola", i més concretament, l'acollida a les famílies i als infants, entenent com a *acollida* el procés que va des de la primera visita de les famílies al centre, quan busquen informació per la inscripció, fins a la reunió de classe que se sol fer cap al mes d'octubre un cop acabat el procés d'adaptació.

a.- Continguts

L'objectiu era intercanviar informació per conèixer i posar en comú les actuacions que es duen a terme a l'escola bressol i al parvulari, en relació a aquest procés d'acollida dels infants. Es van identificar els següents períodes que van ser analitzats i valorats, i a partir dels quals es van fer propostes de millora:

- **Actuacions que es realitzen en el període de la preinscripció:**
 - Jornada de portes obertes: reunió informativa i visita guiada al centre
 - Visites guiades individuals o en petit grup a les famílies

Instruments utilitzats: tríptics, dossiers informatius, cartells...
- **Actuacions que es realitzen amb les famílies d'infants després de la matrícula**

- Reunió o reunions informatives
- Entrevista individual a cada família
- Invitació a la festa de final de curs

Instruments utilitzats: qüestionaris, guions d'entrevistes i de reunions, dossiers informatius sobre el funcionament del centre (es va analitzar el contingut d'aquests instruments i es va valorar quines informacions prèvies eren rellevants i quines no, així com quines informacions havien de recollir els informes de traspàs dels infants de l'escola bressol al parvulari).

• **Actuacions que es realitzen abans d'iniciar el curs**

- Reunions informatives
- Trameses individualitzades amb informació bàsica per l'inici de curs
- S'acorda com i quan es realitzarà l'entrada de l'infant al centre

Instruments utilitzats: cartes, dossiers informatius (material, horaris, menjador, normativa...)

• **Actuacions que es realitzen un cop iniciat el curs**

- Reunió de classe. Tots el centres realitzen una reunió a finals de setembre o durant el més d'octubre per informar a les famílies de la programació i dels continguts de les activitats que es proposen, de les característiques i dinàmica del grup classe, i d'altres aspectes com sortides, normativa Amb aquesta reunió es dona per tancat el procés d'acollida general i és el moment en què comencen les entrevistes de seguiment amb cada família.

Instruments utilitzats: els centres tenen elaborats guions d'entrevista i pautes per recollir la informació. El procés d'adaptació queda recollit en l'informe del primer trimestre.

b.- Metodologia i desenvolupament de les sessions de treball

Els seminaris van funcionar a partir de tres eixos

Intercanvi i recollida d'informació

Al llarg de cada sessió les persones dels diferents centres van fer les seves aportacions seguint un guió comú que permetia sistematitzar la recollida d'informació.

- Actuacions que es duen a terme
- Qui les duu a terme
- Perquè ho fan així
- Aspectes positius, dificultats i aspectes que els agradaria millorar
- Coincidències i diferències significatives en les actuacions que duen a terme en els dos cicles
- Anàlisi de les dificultats i dels aspectes que es voldríem i es podrien millorar
- Propostes de canvi i propostes d'actuacions conjuntes

Coordinació del grup

En cada trobada una persona del servei educatiu coordinava el treball de grup i s'encarregava de fer els resums de les sessions, orientava la discussió i feia la posada en comú dels temes treballats.

Assessorament de persones expertes

Puntualment es van fer intervencions per part de persones expertes en el tema per aportar elements de reflexió, i una mirada externa i

innovadora pel que fa a la relació família-escola.

c) Resultats

El treball realitzat al llarg de totes les sessions del seminari va servir, per una banda, per fer una posada en comú i reflexió sobre les actuacions que realitzen els centres per afavorir l'acollida de l'alumnat i dels pares i mares, per altra banda, per plantejar les principals dificultats que es troben en aquest sentit i, finalment, per formular una sèrie d'elements a considerar per millorar aquesta relació família-escola.

Principals consideracions pel que fa a les actuacions dels centres

- En general tots els centres consideren bàsic mantenir des de l'inici una bona relació amb les famílies, tant pel que fa a la informació que aquestes aporten sobre els seus fills, com pels lligams que es puguin establir per contribuir a la millora qualitativa de l'educació dels infants.
- Es considera que la informació inicial que rep la família és bàsica per començar a crear el clima de confiança necessari que asseguri la col·laboració mútua. Per tant no es pot pensar que aquests primers contactes són únicament un gest de cortesia que serveix per cobrir l'expedient, sinó que hi ha d'haver una voluntat clara de comunicar-se. D'entendre i fer-se entendre.
- Tothom és conscient de la importància que té la imatge que es dona del centre en aquest primer contacte família/escola, i ho han de tenir molt present les persones que reben les famílies.
- La major part de centres han adaptat les actuacions en funció de la dinàmica de l'entorn, la tipologia de les famílies o la matrícula viva. Això obliga a una atenció personalitzada a les famílies i a una major flexibilitat del centre al llarg del curs.
- Tots els centres realitzen jornades de portes obertes en el moment de la preinscripció, encara que amb diferents modalitats. Aquestes sessions són una oportunitat per informar a les famílies sobre el funcionament i les línies educatives del centre.
- Un cop l'alumnat s'ha matriculat, es realitzen entrevistes individuals amb les famílies. Alguns centres abans d'iniciar el curs, altres un cop iniciat. Tots els centres les consideren un bon mitjà per conèixer les necessitats dels infants.

Alguns centres opten per suplir la primera entrevista amb un qüestionari que el primer dia de classe porten complimentat amb la informació bàsica sobre la seva criatura. El mestre/a recull les dades que són d'interès per a l'adaptació i posteriorment fa l'entrevista amb la família. En aquestes entrevistes es donen les normes de l'escola i de la classe.

- Tots els centres han dissenyat instruments per donar, rebre o recollir informació: qüestionaris, guions d'entrevista, informes, etc. Tots els centres tenen un pla d'acollida i una planificació del procés d'adaptació. Cal ressaltar que

l'atenció personalitzada durant el procés d'acollida implica molta flexibilitat i una reorganització de les tasques habituals.

Algunes dificultats que es troben els centres

- Les famílies viuen amb molta incertesa l'entrada dels infants a l'escola, així com el canvi de centre i en general l'escolarització dels seus fills. Això provoca angoixa i por, i moltes vegades crea tensió en les relacions amb el mestre/a. Es posa de manifest, doncs, que calen recursos i habilitats comunicatives per facilitar amb èxit l'acompanyament a les famílies en aquest procés d'adaptació, i més quan s'han de resoldre situacions de tensió. Es considera molt important generar confiança en les famílies per tal de neutralitzar les por i les angoixes. En aquest sentit es van considerar alguns elements que poden ajudar a generar confiança en les relacions família escola. En primer lloc, és important que les persones que reben i atenen les famílies els facin sentir acollits i esperats. S'ha de sensibilitzar el personal del centre per tal que tingui cura del to, la mirada o el gest en les relacions amb l'alumnat i les famílies.

Els espais són un altre element a tenir en compte, ja que donen molta informació sobre l'escola. És fonamental que siguin acollidors, que estiguin nets i ben senyalitzats. La decoració ha de ser personalitzada i ha de reflectir la singularitat del centre.

Finalment, la informació i els documents han de ser clars, concrets i s'ha d'utilitzar un llenguatge entenedor. S'ha de tenir present que els pares i mares no són experts en educació ni coneixen el funcionament del sistema educatiu. Hem d'evitar el vocabulari massa especialitzat i l'ús de les sigles.

- L'assistència de famílies a les reunions i trobades és en general baixa. Algunes escoles han de buscar noves estratègies per motivar la participació de les famílies en la vida escolar, i a l'hora de preparar les reunions s'han de prioritzar els continguts i no voler explicar-ho tot, per tal de no allargar-les innecessàriament i afavorir la implicació.

Elements a considerar per millorar la relació família-escola

- S'ha de tenir capacitat d'escolta i empatia amb les famílies per comprendre la dificultat que tenen a l'hora de gestionar les emocions que senten en el moment de deixar una criatura petita a l'escola, sobretot si és el primer cop.
- Tenir clares les línies d'actuació del centre; és a dir, els criteris d'actuació acordats per l'equip de mestres per afrontar amb seguretat i serenor els petits conflictes que es poden produir.
- Explicar clarament les normes del centre i vetllar per la claredat dels documents que es donen per reduir els conflictes generats pel desconeixement del funcionament de l'escola.
- Buscar nous espais de comunicació que motivin la participació i assistència de pares i mares a les entrevistes i

reunions d'aula. Revisar com es fan, quins continguts es preveuen, quina durada, horaris, etc. Per evitar la poca participació es poden preparar aquestes reunions amb material audiovisual. (per exemple, algun centre ha preparat unes imatges sobre com transcorre un dia a l'aula).

- Entendre les diferents percepcions sobre els infants que tenen l'escola i les famílies (mirades diferents i expectatives diferents)
- Respectar les diferències culturals, socials, econòmiques.
- En una societat en canvi permanent, l'escola i el professorat també han de canviar. I s'ha d'encetar una reflexió sobre com afecten aquests canvis (noves tecnologies, noves estructures familiars, noves cultures, nous rols i diferents tipologies de joc, etc.) a les relacions escola-família, i als valors individuals i col·lectius.
- Aprendre a preveure les dificultats i situacions que sorgeixen en el dia a dia i estar preparats per afrontar-les. L'experiència acumulada pot ajudar a fer les previsions.
- Aprendre a situar els conflictes en el seu context i no confondre'ls amb atacs personals.
- Ser conscients de les necessitats de les famílies, ja que aquestes condicionen la manera de relacionar-se.
- S'ha de poder parar i pensar on s'està, i sobretot decidir on es vol anar i com s'hi pot anar. L'autoritat davant les famílies la donen els arguments pedagògics compartits per tot l'equip. Els mestres i les mestres s'han d'armar d'arguments i criteris educatius per poder donar una resposta coherent a l'alumnat i a les seves famílies.

d.- Tancament

L'experiència va servir per posar de manifest un dels objectius del seminari que era el d'adonar-se que el bagatge i les experiències acumulades amb que els infants arriben a l'escola s'han de tenir en compte per adequar les propostes educatives al seu nivell de desenvolupament.

Al final del seminari es va elaborar un dossier amb el resum del treball realitzat en cadascuna de les sessions i el conjunt de documents aportats pels i les participants en relació als temes tractats, que tothom va poder endur-se al seu centre per a fer-ho extensiu a la resta de companys i companyes de cicle i al claustre.

VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Al llarg d'aquests anys de treball de reflexió i anàlisi conjunt entre el professorat dels dos cicles de l'educació infantil, s'ha pogut parlar d'aspectes metodològics, de criteris d'actuació, de propostes educatives, de normatives, de dificultats, de propostes de millora, s'han comentat casos i, en definitiva, s'ha pogut compartir la pràctica educativa. Aquestes trobades s'han consolidat com l'espai de reflexió que ens havíem plantejat inicialment i s'ha creat una gran complicitat entre els professionals que hi han participat generant la necessitat de seguir treballant conjuntament. Alguns centres han començat a posar en pràctica algunes de les propostes sorgides d'aquests seminaris i efectivament han millorat les relacions entre professorat d'ambdós cicles. Això queda reflectit tant

en l'augment del nombre de participants (tant de professorat com de centres) en els seminaris que s'han programat els darrers cursos, i en l'augment de l'interès per treballar temes de programació d'aula.

Després d'uns primers anys enfocats a compartir experiències i tractar temes més genèrics com el que hem exposat més amunt, actualment el seminari ha donat un pas més i s'ha avançat cap a la necessitat de tractar conjuntament temes curriculars. Concretament, aquest curs i l'anterior, s'estan elaborant programacions conjuntes en relació a l'educació visual i plàstica compartint recursos, metodologies, propostes d'activitats, tipus de materials, etc. pels dos cicles, amb l'assessorament d'una persona experta que aporta un marc teòric i pràctic de referència.

Tot plegat demostra que poder contrastar les diferents mirades dels professionals que intervenen en l'educació dels més petits en un mateix territori ajuda a millorar la tasca del professorat, ajustar les intervencions, i a crear el clima de confiança necessari per poder compartir el coneixement que es té dels infants que s'eduquen.

Correspondència amb l'autora: Francesca Garcia Latorre. Mestra i llicenciada en pedagogia. Servei educatiu Nou Barris. Directora del CRP

